

"אינדתי" צלם אנושי"

לאת סלומון אבו פגשתי לגמרי במיקרה. ראיתי אותו כנמלה-ת" עופה כן-גוריון. הופתעתי לראות אותו בכגרים אורחיים, כשהוא מוריד ארג" זים ממכונת מיסחרית שעליה מתנוסס השם שבח מוצרי בשר.

הכרתי את סלומון אבו — ידידו מכנים אותו בשם סמי — כאשר באתי עם אחיו צ'ארלי שהגיע מפאריס, לראיין אותו בכלא רמלה.

עד אותו ראיון סירב לדבר עם עיתונאים, וזה היה הראיון הראשון שנתן (לא צדיק ולא רשע, העולם הזה 25.11.81) באותה תקופה התנהל מישפט חוזר, לאחר שהובאה ראיה חדשה לפני היועץ המישפטי לממש לה, ונשיא בית-הדין העליון הסכים, בפעם הראשונה בתולדות המדינה, לקיים מישפט כזה.

סלומון אבו היה מלא תיקוה בקשר לתוצאות המישפט. עד לאותו מישפט ריצה אבו 11 וחצי שנים בכלא רמלה, לאחר שנידון למאסר-עולם על רצח עורא שמיטוב ואהרון מליה. זה היה בשנת 1970.

במישפט החוזר אושרה ההרשעה, ואבו המשיך לרצות את עונשו ככלא רמלה. הוא נחשב אסיר מסוכן, לאתר שלקח פעם אחת סוהר כבן-ערובה, ובפעם אחרת ברח מהכלא יחד עם אסירים נוספים, שרובם נשפטו למאסר-עולם כמורה.

שאלתי את אבו מה הוא עושה בלוד, והוא סיפר כי הוא נמצא בשיקום מטעם בית-הסוהר, וכי הוא מחלק בשר בכל הארץ.

ביקשתי להצטרף אליו לסיוור של חלוקת הבשר. הוא התייעץ עם הבהור השני שהיה איתו, ושניהם הומינו אותי להצטרף אליהם. לאחר כמה תחנות בדרך, בהן מסרו את מוצריהבשר ליעדם, עצרנו בפונדק באזור, כדי לשתות משהו.

טיוול באזיקים

ביקשתי מאבו לספר לי על השיקום ועל תקופת ישיבתו בכלא, ועל הרגשתו היום כשהוא יוצא משם מדי יום ביומו.

מנהל גילה

אני מקווה שימשיך לעבוד אחרי הכלא"

למני גילה, מנכ"ל המפעל, האיש שקיבל את אבו לעבודה. שאלתי את מני כיצד קיבלו את אבו לעבודה.

סיפור גילה: לפני כמה חודשים ראיתי תוכנית מוקד בטלוויזיה. זה היה לאחר שצבי גור נמלט מכלא רמלה. בתוכנית הופיעו כמה אסירים, ביניהם אבו. התרשמתי ממנו לטובה, והגישה שלו לאסירים גם כן מצאה חן בעיניי.

הרקע שלי הוא כתחום החינוך. עסקתי במשך שנים בשיקום בשכר נות-מצוקה, כמו הקטמונים בירושלים.

אבו, המדבר בקטק, במיבטא צר' פתי, אמר: "כל הריבורים לא יעזרו ולא ישנו דבר."

במשך שנים הוא טוען כי הוא חף מפשע, ובכל זאת רואים בו עבריין מסוכן. הוא כתב ספר ככלא, והוצאת ספרים צרפתית מתעניינת בו. מישוה הגיע אליו מצרפת, לביקור בכלא, וביקש לקרוא את הספר.

הוא לא רוצה להתחייב עדיין, אולי יפרסם משהו בארץ. הוא מגלה לי כי עיתון אחד הציע לו סכום נכבד עבור זכויות הסיפור שלו בהמשכים. גם להם לא נתן עדיין תשובה.

הוא שואל: "מה זה יתן לי, כל הפירסומים האלה? הרביקו לי שם של רוצח, של אדם אלים ומסוכן, וקשה לי להאמין שאפשר להשתחרר מהמשיג' מה הזאת."

סיפר אבו:

עבר עליי סבל קשה בבית-הסוהר ואנשים שירדעים באיזה תנאים החזיקו אותי שם לא מאמינים שאני עוד מתפקד. עשיתי מעשים של ייאוש, דיכאו אותי ולא האמינו כי אחרי כל השנים שהייתי בפנים, היתה לי הרגשה של ריכוז ומימור. לא בטחו בי והוחזקתי בתנאים הקשים ביותר. הייתי בסך הכל שמונה שנים בבידור, וזה אומר תא של שני מטר על

שני מטר וחצי, מיטת-עץ ושעה טיוול כחצר.

אסור היה להכניס לי עיתונים, וכמוכן לא לראות טלוויזיה. כשהוציאו אותי לטיול בחצר, שעה ביום, שמו עליי אזיקים בידיים וברגליים. באותה צורה קשרו אותי כשבאו קרובי מישפחה או עורך-הדין שלי.

לאחר המישפט החזר קמה ועדה מטעם נציבות בתי-הסוהר, שהחליטה להעביר אותי לאגף רקפת, למרות שלא עברתי שום ענייה. לא האמינו בי והחליטו לא להשאיר אותי בין אנשים. הם חששו מבריחות. כשהייתי באגף רקפת המתיקו את המאסר שלי ממאסר-עולם ל-27 שנים. עד אז כבר ישבתי 13 וחצי שנים בכלא.

התנאים בכלא היו ממש בלתי-אנושיים.

קראתי ספר על תיאוריה חדשה ב-פנולוגיה (תורת הענישה), שאחרי מאי סר של יותר מ-10 שנים הופך האסיר להיות אישי לסוכב אותו והמטרה שבענישה, שהיא להרתיע, לא מושגת, ואדם מאבד את צלם-האנוש. הסברה היא שאם אדם ימשיך לשבת יותר זמן, אי-אפשר יהיה לשקם אותו ולהחזיר אותו להתנהגות נורמטיבית בחברה. בארצות רבות מתייחסים לתיאוריה הזאת, ויש נטיה לצמצם את תקופת

"ביום הראשון הוא היה נבוכר!"

וללמד אותו לתפקד כאדם עובד בתוך מיסגרת, כאורח מן השורה.

השיקום מתאפשר גם בגלל הגישה החדשה של עובדי בתי-הסוהר, להמעיט או להוריד במקסימום את סימני הסטיגמה של האסיר, כמו להגיע למיפעל במכונית של שרות בתי-הסוהר או במדי אסיר.

לפני שסמי בא אלינו, יומנתי את כל העובדים והסברתי להם את החשיבות בחיזוק החיובי שהם מתבקשים לתת לו. עליידי זה שיתייחסו אליו כאל כל עובד אחר במפעל. הסברתי גם שצריך להתחשב במערכת ציפיות בה יוכל לעמוד, אחרי הניתוק הארוך ממעגל-החיים הנורמאלי.

סמי למד את העבודה והוא משתדל מאוד, בא כלל בוקר, מחתים את הכרטיס ומתחיל לעבוד.

אנחנו מרוצים ממנו מאוד, ומקווים שימשיך לעבוד אצלנו גם לאחר שחזרו מהכלא. גם אם יחליט לא להתמיד איתנו לאחר שחזרו, אנחנו מקווים שהערכים שאנו מקנים לו כאן יישמשו אותו בכל מקום עבודה אחר.

כך נראה סלומון אבו בעת שיחזור הרצח במישפט החוזר

הענישה, אלא אם כן ישנו במשך הזמן עבירות חמורות נוספות. זה מה שקרה לי בעיקבות הבריחה, ואז, כשחטפתי את הסוהר בכך-ערובה.

"מיבחו משולש"

ל השנים מספרים על החטיפה כאילו זה היה סתם כך, בלי סיבה. זה קל להם להגיד, אבל אני הייתי אז על סף ייאוש.

אני ניסיתי או להוכיח את חפותי עליידי כתבת מיכתבים לכל מיני גורמים מישפטיים. אף פעם לא קיבלתי תשובה. וזה נראה לי מוזר. פעמיים כאשר נציגי ציבור ביקרו בכלא, ובניהם היו שני חברי-כנסת להם כתבתי מיכתבים, פניתי אליהם ושאלתי מדוע לא קיבלתי תשובה ושניהם ענו לי כי לא קיבלו שום מיכתב ממני.

נמאס לי, והחלטתי לקחת את העניינים לידיים. אז עלה לי רעיון לחטוף סוהר כבן-ערובה ולדרוש שיביאו אליי את השופט זאב צלטנר, ששפט אותי למאסר-עולם. דרשתי שיביאו גם ע"ת תנאים, כי רציתי להוציא החוצה את מה שנעשה לי ולאחרים בכלא. חבר שלי ואני חטפנו סוהר. איימנו עליו באקדח. הכנסנו אותו לחצר ואימנו שנהרג אותו.

לאחר משאומתן שארך 13 שעות, נכנענו.

אריה ניר, שהיה אז נציב שרות בתי-הסוהר, אמר לנו, כמשאומתן שני-הלנו: "כל-כך הרבה הלכו ביום-כיפור, או יילך עוד סוהר זה לא משנה כבר." אחרי שנכנענו, הפכו החיים שלי לגיהנום. זרקו אותי לבידוד ללא ספי-רים או עיתונים, ללא סיגריות, ללא קפה.

כך ישבתי בתא הצר שנתיים וחצי בכיבוד מוחלט.

הנציב החדש שהגיע אז הוציא אותי מהבידוד, אבל היו הרבה אינטריגות והרבה שיטות במשך כל הזמן הזה.

אני לא רוצה לנקוב בשמות של הנציבים שהתחלפו במשך השנים, כי אני עדיין תלוי במה שקורה שם, אבל פעם אתיישב ואספר הכל. ואני בטוח שאנשים יחשבו שאני סובל מרמינות, כי קשה להאמין שזה ככה.

לפני שנים שהמרנינות בבית-הסוהר היתה כזו: לכל אסיר שהיה לו עבר קודם לא היה שום סיכוי לאיזושהי טובת-הנאה. בתקופה הזו ריביר הרבה על "הגישה הליבראלית".

אבל או העדיפו רווקא משתפיי פעולה. כל מי שהלשין, חי טוב בכלא. באותה תקופה נתפחו בתי-הספר בתוך הכלא. לרוב השתתפו בלימודים אסירי רים שנחשבו למתונים. היו אפילו ולא היה צ'אנס להגיע לשום מקום מבחינה שיקומית. בשנת 1979 קיבלתי תשובה שלי-לית לבקשה שלי לעשות מיבחו משו-